

Läroarutbildningen
Examensarbete
Våren 2005

Populär Historia -
Historiesyn kontra kursplan

Handledare:
Thomas Sörensen

Författare:
Elna Rebecka Sivhed

Populär Historia - **Historiesyn kontra kursplan**

Abstract

***Populär Historia* – historiesyn kontra kursplan**

Denna uppsats behandlar tidskriften *Populär Historia*. Tidskriften används av många skolor och jag har själv använt den i undervisningen. Dock undrar jag om den har en historiesyn som ligger i samklang med kursplanen för historia A på gymnasiet. För att få en bra bild av både *Populär Historia* och kursplanen redogörs de för separat. Tidskrift och kursplan jämförs sedan och skillnader respektive likheter presenteras.

Innehållet i tidskriften visar sig inte vara helt i samförstånd med kursplanen utan skiljer sig på många punkter. Något som kan bero på att tidskriften och kursplanen har olika uppfattningar om vad historia är, och vad historia bör förmedla.

Nyckelord: *Populär Historia*, kursplan, historiesyn, historiemedvetande

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Forskningsläge	4
1.4 Metod och material	5
1.5 Disposition	5
2. Litteraturgenomgång	6
2.1 Redogörelse för styrdokument och kursplan i historia A för gymnasiet	6
2.1.1 Ämnets syfte	6
2.1.2 Mål att sträva mot	7
2.1.3 Ämnets karaktär och uppbyggnad	7
2.1.4 Sammanfattning av kursplanen	8
2.2 Historiesyn	8
2.3 Centrala begrepp inom historien	9
2.4 Historiemedvetande	9
2.4.1 Historiemedvetande i och utanför skolan	11
2.5 Populärhistoria	11
3. Empirisk undersökning	12
3.1 Tidskriften <i>Populär Historia</i> – en presentation	12
3.2 Populär Historia – innehållsstatistik	14
3.3 Enkätundersökning	17
4. Diskussion	19
4.1 Historiesyn i tidskriften <i>Populär Historia</i>	19
4.2 Är tidskriften i samklang med kursplanen	20
4.2.1 Ämnesval	20
4.2.2 Historiemedvetande	21
4.2.3 Historiesyn	21
4.2.4 Kritiskt tänkande	21
4.2.5 Nutidsförståelse	22
4.2.6 Definitionen av historia	22
4.3 Betydelsen av att använda tidskriften i klassrummet	22
5. Sammanfattning	25
Litteraturförteckning	26

Bilagor

Bilaga 1: Kursplan

Bilaga 2: Artikelstatistik över *Populär Historia*

Bilaga 3: Enkät

Bilaga 4: Enkät svar

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Från 1990-talet och framåt har man sett ett ökat historieintresse i vårt samhälle.¹ Populärhistoria är en av de mest säljande litteraturgenrer i dag och på svensk television visas dokusåpan *Riket*, snart för andra säsongen, samt flera andra program med historisk anknytning. Tidskriften *Populär Historia* valdes 2004 till årets tidskrift och på bio avlöser historiska filmer varandra. De senaste två åren har till exempel filmerna *King Arthur*, *Alexander* och *Unergången - Hitler och tredje rikets fall* kommit. Skolan har märkt av populärhistorians trend och i en undersökning från 2004 (över skolors tidskriftsprenumerationer) visades att sex av tio skolor i Skåne prenumererar på tidskriften *Populär Historia* samt använder sig av den i sin undervisning.²

Under mina praktikperioder på gymnasiet har jag vid några tillfällen använt mig av nummer från tidskriften *Populär Historia* och känt att det har varit ett uppskattat tillskott i undervisningen. För mig är tidskriften ett tänkbart läromedel i historia A för gymnasiet då jag tycker att tidskriften är både underhållande och utbildande. Samtidigt har jag undrat över vilken historiesyn tidskriften förmedlar. För trots att tidskriften används relativt ofta i undervisningen finns det ingen undersökning om vilken historiesyn den förmedlar. Är historiesynen densamma kursplanen förmedlar eller skiljer den sig åt? Som blivande lärare vill jag veta vad för material jag kommer att använda mig av. Jag tycker att man bör ställa sig kritisk till det undervisningsmaterial som används innan man undersökt dess lämplighet. Som lärare utgår man från kursplanerna och förväntas använda sig av läromedel som ligger i samklang med dessa. Därför valde jag att skriva mitt examensarbete om historiesynen i tidskriften *Populär Historia*. Jag vill undersöka vilken historia de förmedlar och om den är i samförstånd med kursplanen i historia.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med föreliggande uppsats är att ta reda på om tidskriften är lämplig att använda i undervisningen. Jag vill veta detta då sannolikheten att jag själv kommer att använda den som läromedel är stor. För att få reda på tidskriftens lämplighet måste jag veta vad för historiesyn tidskriften förmedlar och hur historiesynen i sin tur förhåller sig till kursplanen i historia för

---

¹ Knut Kjeldstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, Lund: Studentlitteratur, 1998, s. 71-73

² Christoffer Nylén, Elna Rebecka Sivhed, *Populär Historia*, 2004

gymnasiet. Därför behandlar denna uppsats tidskriften *Populär Historia* och dess historiesyn. Är tidskriftens historiesyn förenlig med kursplanen i historia? Skiljer sig kursplan och tidskrift åt? I så fall hur?

Mina frågeställningar blir då följande:

- *Vilken historiesyn förmedlar tidskriften Populär Historia?*
- *Är tidskriften i samklang med kursplanerna i historia för gymnasiet?*

1.3 Forskningsläge

Det är inte helt lätt att hitta aktuell forskning som är relevanta för mina frågeställningar. Det har dock under senare tid kommit ut en hel del historiedidaktisk litteratur, som på ett indirekt sätt anknyter till föreliggande uppsats.

År 2004 publicerades *Historieundervisningens byggstenar - grundläggande pedagogik och ämnesdidaktik*. Boken behandlar historieundervisningen i gymnasiet utifrån vanliga förhållande och förutsättningar i svenska skolor. Grundläggande frågor inom historiedidaktik exempelvis legitimitet av historieämnets innehåll, förhållningssätt till styrdokument, kommunikation, pedagogiskt förhållningssätt redogörs för på ett konkret och pedagogiskt sätt.³

Historiedidaktiska utmaningar från 1998 behandlar historiekunskapen i det moderna samhället. Flera avsnitt ägnas åt analyser av samhällets historieundervisningen och historiemedvetande. Boken syftar till att stimulera en debatt kring historiedidaktiska frågor.⁴

Historiebruk – att använda det förflutna, utgiven 2004, redogör för hur historia gestaltas i dagens samhälle. Boken beskriver hur historia används för att skapa kunskap om både det förflutna och det nuvarande samhället. Exempelvis nämns varför man reser monument och vad monument har för betydelse i dagens samhälle.⁵

---

³ Magnus Hermansson-Adler, *Historieundervisningens byggstenar*, Stockholm: Liber AB, 2004

⁴ Hans Albin Larsson, *Historiedidaktiska utmaningar*, Jönköping University Press, 1998

⁵ Peter Aronsson, *Historiebruk – att använda det förflutna*, Lund: Studentlitteratur, 2004

Boken *Historiedidaktik*, utgiven 1997, beskriver och analyserar historiedidaktik, historievetenskap och begreppet historiemedvetande. Det finns även delar som beskriver individens och kollektivets historiemedvetande och dess betydelse för samhällsutveckling.⁶

1.4 Metod och material

För att se vilken historiesyn tidskriften förmedlar har jag fört statistik på vilka ämnesområden som presenteras i tidskriften. Jag har använt mig av 49 nummer av *Populär Historia* för att få en så heltäckande bild av tidningen som möjligt. Samtliga årgångarna år 2000 - 2004 har analyserats. De svar jag fått fram från tidskriften har sammanställts och jämförts med kursplanen för historia A. Jag kommer att använda en komparativ metod för att urskilja skillnader och likheter mellan tidskriften och kursplan.⁷ Med en komparativ metod menas att man jämföra två olika material, inom samma ämne, med varandra och på så sätt kan man upptäcka likheter och eller olikheter. Detta gör jag för att kunna belysa om, och i så fall hur, historiesynen skiljer sig åt. Kursplanen i sig kommer inte att analyseras utan användas som mall för resultaten av tidskriften.

Utöver detta kommer jag att göra en enkätundersökning i gymnasiet samt en intervju med redaktionen på *Populär Historia*. Jag kommer även att använda litteratur som behandlar historieundervisning, populärhistoria och historiedidaktik.

1.5 Disposition

För att kunna undersöka skillnader och likheter mellan den historiesyn tidskriften förmedlar och styrdokumentet kommer jag att inleda med ett teoriavsnitt, del två, som består av en redogörelse för kursplanen i historia för gymnasiet. Där beskrivs vad som skall ingå i historieundervisningen, vilken historiesyn som skall förmedlas. Jag har även skrivit ett avsnitt om populärhistoria i sig. Till dessa avsnitt läggs underavsnitt till, med förklaringar och redogörelser för olika termer. Teoriavsnittet följs av en empirisk undersökning där jag presenterar tidskriften och dess historik samt min analys av tidskriften *Populär Historia*. Jag kommer också att presentera enkätundersökningen.

---

⁶ Christer Karlegård, Klas-Göran Karlsson, *Historiedidaktik*, Lund: Studentlitteratur, 1997

⁷ Thomas Denk, *Komparativ metod: förståelse genom jämförelse*, Lund: Studentlitteratur, 2002

Teoriavsnittet kommer att jämföras med det empiriska avsnittet i en diskussion, del fyra. Det resultat jag kommer fram till i diskussionen kommer att presenteras sist i en slutsats, del fem.

2. Litteraturgenomgång

2.1 Redogörelse för styrdokument och kursplan i historia A för gymnasiet

De nationella styrdokumenterna ligger till grund för verksamheten i skolan. Det är dessa dokument som styr skolan och alla som arbetar där har en skyldighet att följa dem. I de nationella styrdokumenterna ingår skollagen samt läro- och kursplanerna. I skollagen finner man bland annat övergripande mål och riktlinjer för skolans utformning av undervisning och vilka skyldigheter och rättigheter kommuner, elever och föräldrar har. I läroplanen bestäms bland annat vilka värden som skall förmedlas i undervisningen.⁸

Varje ämne har i styrdokumenterna särskilda ämnes- och kursplaner samt mål. Det är kursplanen för historia på gymnasiet som jag kommer att redogöra för här. För att läsa kursplanen i sin helhet, se bilaga ett.

2.1.1 Ämnets syfte

Syftet med ämnet historia är att genom korta och långa perspektiv skapa bakgrunder och sammanhang för samhällen och individer. Ämnet skall också ge en förståelse för företeelser och skeenden i tid och rum såväl vad det gäller storpolitik som vardagsliv. Till detta kommer också att ”visa och klargöra olika krafter som påverkar samhällen och människor”⁹. I förgrunden står tanken att ämnet skall skapa en förståelse för hur saker och ting påverkas av vad som har hänt tidigare. En form av nutids och dåtidförståelse, ett historiemedvetande skall utvecklas av eleven.

Historia skall även stimulera nyfikenhet hos eleven och elevens lust att utvidga ”sin omvärld i en tidsdimension”. Syftet med detta är bland annat för att stärka både den svenska, de nationella minoriteternas och andras kulturarv. Historiska insikter om andra kulturer eftersträvas för förståelse i en multietnisk värld. Historieämnet skall också ge insikt i begrepp

---

⁸ <http://www.skolverket.se/sb/d/155/a/1039> 2005-02-24

⁹ <http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8> 2005-02-25

som demokrati, tolerans och hänsyn. Samtidigt skall historia skapa ett kritiskt tänkande till såväl historiska källor som samtida medier.¹⁰

2.1.2 Mål att sträva mot

Undervisningen skall sträva efter förståelse för förändringsprocesser som ger en bakgrund och sammanhang för individer och samhällen. Kunskaper om förändringsprocesser skall ge insikt om olika kulturarv för olika individer och nationella minoriteter samt utveckla en demokratisk identitet. Kunskaper om förändringsprocesser skall även ge ett fördjupat historiemedvetande, förmåga att applicera historia på andra ämnen. Ett annat mål att sträva mot är att ge fördjupade kunskaper i historia för att få en nutidsförståelse och kunna ”skapa handlingsberedskap inför framtiden.”¹¹ Källkritiskt tänkandet är också ett mål att sträva emot. Kursplanen återkommer till att ge eleven historiska djupkunskaper istället för enskilda faktakunskaper.

2.1.3 Ämnets karaktär och uppbyggnad

Historia omfattar väldigt många sorters historia, bland annat idéhistoria, politisk historia, kulturhistoria, socialhistoria och ekonomisk historia. Historia har ett brett innehåll och olika slags historia kan ibland beskriva en och samma företeelse, men ur olika perspektiv. Historiesyn är ett begrepp som beskriver uppfattningen om hur historia förändras, vilka krafter som driver utvecklingen framåt och förklarar dagens samhälle. Det finns dock ingen *sann* historiesyn som skall förmedlas utan många olika dimensioner skall klarläggas för att tillsammans förklara historiens förlopp. En stor mängd fakta från olika tider gynnar analyser och problematiseringar mellan dåtid, nutid och framtid. Historia skall därför studeras och förmedlas ur olika perspektiv.¹²

Kursplanen förespråkar inte någon särskild historiesyn före någon annan. Dock avfärdar styrdokumentet slumpen som historiesyn. Skulle slumpen vara avgörande skulle det vara omöjligt att verka för att föra det demokratiska samhället framåt. Man bör istället förklara att historia är något väldigt orsaksbundet.¹³

---

¹⁰ www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8 2005-02-25

¹¹ www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8 2005-02-25

¹² Magnus Hermansson-Adler, a. a. s. 48

¹³ Magnus Hermansson-Adler, a. a. s.47-55

Vidare skall ämnet bidra till att skapa en förmåga att bedöma gångna tider och dess människor utifrån deras villkor och förutsättningar. Detta ger samtidigt en bild, förståelse och förklaring av vår egen tid. ”Historiska studier ökar förmågan att formulera synteser” och ger djupare insikter och överblick inom olika ämnen.¹⁴ Centrala begrepp inom historia skall tas upp och förklaras då det ger ämnet struktur.

2.1.4 Sammanfattning av kursplanen

Kortfattat är syftet med historieundervisningen att utveckla ett *tids - och historiemedvetande*, en lust att utveckla denna samt skapa *demokratiska värderingar* i sin syn på både sin egen och andras kultur. Kärnan i syftet är att utveckla ett *källkritiskt tänkande*.

Målet är att förstå *sammanhang* för individer och samhälle som skall ge insikt för främmande kulturer. *Demokratisk identitet* skall utvecklas, *historiemedvetande och kunskaper fördjupas* samt sträva efter ett *källkritiskt tänkande*.

Historiekursens karaktär och uppbyggnad rymmer *många sorters historia*, som skall beskrivas ur *olika perspektiv*. *Olika historiesyner* skall förmedlas, historia skall *problematiseras och analyseras*. Historieämnet skall även bidra till nutidsförståelse och redogöra för *centrala* begrepp inom historia.

De begrepp som beskrivs här och markeras med kursiv stil är de grundläggande för historiekursen. Det är även dessa begrepp jag kommer att använda för att jämföra kursplanen med tidskriften *Populär Historia*. Begreppen är dock i vissa fall en aning otydliga och det förklaras inte alltid vad de innebär. Som exempel nämns ”historiesyn” och ”centrala begrepp” i kursplanen men det ges ingen förklaring till vad de innebär. Och vad innebär ”historiemedvetande”? För att undersökningen inte skall bli missvisande kommer jag i följande stycke att redogöra för vad ”centrala begrepp” och ”historiemedvetande” står för.

2.2 Historiesyn

Historiesyn är ett sätt att se på den historiska utvecklingen. Det är en idé om, eller förklaring för vad som för utvecklingen framåt. Som exempel kan nämnas den materialistiska historiesynen. Om man tror på en materialistisk historiesyn menar man att det är de

---

¹⁴ www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8 2005-02-25

ekonomiska förhållande som drivkraften för samhällets utveckling och förändring. Ett annat exempel är den religiösa historiesynen, då tror man att det är en gud som skapar förutsättningar för att utveckling ska ske.

2.3 Centrala begrepp inom historia

I kursplanen står följande: ”Centrala begrepp inom olika slags historia ger ämnet struktur och insikt i ämnets kärna.”¹⁵ Men vilka dessa begrepp exakt är anges inte och det är upp till läsaren att tolka vad som i historien är centralt och inte.¹⁶ Det jag ser som centralt kanske en annan anser som oväsentligt, och detta kan resultera i att kursplanen tolkas olika av olika lärare. Då alla kurser skall utgå från kursplanerna måste man ha klart för sig vad de centrala begreppen innebär. Eftersom det är de centrala begreppen som ger ämnet struktur och insikt i ämnets kärna är det relativt viktigt att alla lärare tolkar detta på samma sätt. Dessutom står det i kursplanen att eleven efter avslutad kurs skall förstå centrala historiska begrepp.¹⁷ En studie som presenterades 1998 visade just att lärare tolkar innebörden av centrala begrepp olika. Vad som är centralt eller inte varierade från lärare till lärare. Studien sammanställde de vanligaste tolkningarna av begreppet och det är dessa jag kommer att använda i min definition. Centrala begrepp innebär då kronologi, källkritik, historiemedvetande, empati och historiskt sinne och perspektiv på historien.¹⁸ Med empati och historiskt sinne menas att man ”bedömer gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor”.¹⁹

2.4 Historiemedvetande

Som sagts ovan står det i styrdokumentet att historieundervisningen skall bidra till ett utvecklande av historiemedvetande. Men vad är då historiemedvetande och hur utvecklas det? Då historiemedvetande utgör en central del av kursplanen är det av intresse för denna undersökning att först och främst veta vad det betyder. Jag kommer här att redogöra för olika definitioner av begreppet och sedan förklara vilken definition som används i denna undersökning.

Historiemedvetande kan enkelt beskrivas som en form av medvetande om historia, men detta säger oss inte så mycket. Historiemedvetande har nästan blivit ett modeord som ofta används

---

¹⁵ <http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8> 2005-02-25

¹⁶ Hans Albin Larsson, a. a. s. 92-104

¹⁷ <http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8> 2005-02-25

¹⁸ Hans Albin Larsson, a. a. s. 92-104

¹⁹ Hans Albin Larsson, a. a. s. 100

i exempelvis kurs- och läroplaner, på museer, i samhällsdebatter, forskningsprojekt och avhandlingar.²⁰ Dock är begreppet i sig ganska oklart och det finns ingen given definition. Olika forskare och historiker förklarar det på olika sätt. Många definitioner ligger dock nära varandra och alla talar om en förståelse för sammanhang mellan det förflutna, samtiden och framtiden. Ofta nämns också en förståelse för att alla former av liv ingår i en process som hela tiden förändras, det vill säga att ingen form av liv är beständig.²¹

En förklaring av historiemedvetande är att det består av en mängd olika medvetande vilka alla berör förhållandet mellan de tre tidsperioderna dåtid, samtid och framtid. Historiemedvetande är samspelet mellan tolkning av dessa tidsdimensioner och skapas av individens aktiva förhållningssätt gentemot omvärlden och dess historia. Historiens fakta är redskap i skapandet av historiemedvetande.²²

En annan definition av historiemedvetande förklarar det som ett begrepp där olika grupper av kvalitéer ingår. Grupperna av kvalitéerna kan uppfyllas i olika utsträckning, vilket då ger ett historiemedvetande i olika utsträckning. Dessa grupper av kvalitéer är bland annat individers förhållande till sin egna kultur och mötet med andra kulturer. En annan grupp är handlingsval, dess konsekvenser och värderingar kring detta, det vill säga kontrafaktiska resonemang. Tredje gruppen är förståelsen för att liv är en skapande process som inte är beständig.²³

En tredje förklaring är att historiemedvetande är när människan kan koppla samman dåtid, nutid och framtid. Det vill säga att det finns tre sfärer -erfarenhetsrummet, det nuvarande och förväntningshorisonten. Erfarenhetsrummet kopplas samman med det nuvarande och förväntningshorisonten. Det finns inbördes relationer mellan dessa tre sfärer vilket innebär att bilden av framtiden styrs av bilden av historien. Bilden av det nuvarande påverkar i sin tur perspektiven på det förflutna. Historiemedvetande styr på så vis hela vår världsbild. Oavsett om man har skral historiekunskap eller känner sig historielös har man ett historiemedvetande eftersom vi har bilder av dåtiden som påverkar nutidsförståelsen och framtidstolkningen.²⁴ Jag har valt att förklara historiemedvetande med denna sistnämnda definition.

---

²⁰ www.hum.vxu.se/publ/humanetten/nummer7/art0005.html 2005-04-07

²¹ Christer Karlegård, Klas-Göran Karlsson, a. a. s. 49- 60

²² Hans Albin Larsson, a. a. s. 79-81

²³ www.lhs.se/aktuellt/oppna_forelasningar/Historiemedvetande.pdf 2004-12-28

²⁴ Peter Aronsson, a. a. , s. 67-71

2.4.1 Historiemedvetande i och utanför skolan

Om vi utgår från sistnämnda definition ser vi att ett historiemedvetande alltid finns, oavsett kunskaper, men befinner sig i konstant förändring. Historiemedvetande påverkas av den omvärld vi lever i och de värderingar vi har. Massmedier, vänner, familj och skola är faktorer som påverkar oss i olika utsträckning. Skolan har i uppgift att sträva efter utveckling och bildandet av ett historiemedvetande via undervisning och läromedel.²⁵ Då jag undersöker ett tänkbart läromedel är det för mig viktigt att se vilken historieskrivning tidskriften har då den kommer att påverka skolans förmedling av historiemedvetande.

De senaste 30 åren har mediasamhället i Sverige förändrats i snabb takt. Tidningar, tv-apparater och globalt nätverk är idag lättillgängliga medier som vi stöter på i allt större utsträckning. Dessa medier ger oss en uppfattning om omvärlden och även en form av historieuppfattning. Man talar om ”historia utanför skolan”, det vill säga den historia man stöter på i vardagen; i hemmet, på resor och i media. Historia utanför hemmet presenteras till största del annorlunda än i skolan. Utanför skolan är det vid relevanta händelser och anses ha högt bruksvärde. Den historia som idag undervisas i skolan anses av eleverna innebära ett lågt bruksvärde och vara något irrelevant.²⁶

De uppfattningar om skolan som genomsyrar det svenska samhället är att skolan skall ge våra elever grundläggande kunskaper och förutsättningar för ett livslångt lärande. Historieämnet är något speciellt i detta sammanhang eftersom det ger eleverna möjlighet att förstå nuet i ett orsakssammanhang. Vilka läromedel som används i undervisningen av historia är då av stor vikt. Den historiesyn som förmedlas i de läromedel som används kommer att präglade undervisningen.²⁷

2.5 Populärhistoria

Skolans roll i skapandet av individers historiemedvetande, uppfattning och historiesyn har minskat drastiskt under de senaste 30 åren. Idag skapar individer i större utsträckning sin bild av det förflutna genom så kallad ”historia utanför skolan”. Historia utanför skolan är idag ofta det samma som populärhistoria.

---

²⁵ <http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8> 2005-02-25

²⁶ Christer Karlegård, Klas-Göran Karlsson, a. a. , s. 50-72

²⁷ Magnus Hermansson-Adler, a. a. , s. 48-50, 59

Historia definieras som läran om det förflutna; skildringar och analyser av det som hänt. Populärhistoria är ett urval av det förflutna presenterat på ett underhållande sätt. Samtidigt skall populärhistoria vara lättförståeligt och tillgängligt för en bred målgrupp. Ofta är populärhistoriens urval av historia knutet till något angeläget i tiden. Ett exempel är att det släpps en biografi om Napoleon lagom till hans 200 års jubileum.²⁸

Syftet med populärhistoria är, som redan nämnts, att vara underhållande och lättillgänglig för en bred målgrupp. Detta innebär att författaren ibland gör avkall på till exempel källkritiken för att kunna använda intressanta anekdoter, dramatiska skandaler etc.²⁹ Men det betyder inte att alla populärhistoriker inte arbetar källkritiskt. Exempel på populärhistoriker som inte gör avkall på källkritiken är Peter Englund och Dick Harrison.³⁰

Att populärhistoria har vunnit stor publik i Sverige märks bland annat genom Herman Lindqvists framgång med sina böcker och tv-program. På svensk television visas den historiska dokusåpan *Riket* och andra populärhistoriska program så som *Helt Historiskt* med flera. Tidskriften *Populär Historia* är dessutom en av Sveriges mest köpta månadsmagasin.³¹

3. Empirisk undersökning

3.1 Tidskriften *Populär Historia* – en presentation

Populär Historia startades som ett kommersiellt projekt 1991 och ges ut av förlaget Historiska Media i Lund. I mitten av 1990-talet började folk få upp ögonen för tidskriften, samtidigt som populärhistoria fick ett större utrymme i samhället. Tidskriften publicerade först sex nummer per år. Ökade marknadsandelar har dock möjliggjort att tidskriften har kunnat utvidgas till först åtta nummer per år och sedan ett år tillbaka har den blivit en månadstidning med 12 nummer per år.³²

---

²⁸ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20,

²⁹ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Popul%C3%A4rhistoria> 2005-02-20

³⁰ Christoffer Nylén, Elna Rebecka Sivhed, a. a. s. 7-11

³¹ <http://tidskrift.nu/tidskrift.php?Id=48> 2004-12-17

³² <http://tidskrift.nu/tidskrift.php?Id=48> 2004-12-17

Tidskriftens redaktion definierar historia enligt följande: ”saker som har hänt och berättelser om det förflutna.”³³ Redaktionen själv menar att tidskriften innehåller nöjeshistoria, det vill säga historia som folk vill läsa för skojs skull. Därför namnvalet *Populär Historia*. Samtidigt vill tidskriften vara bildande och syftar till att läsarna skall lära sig något nytt. Målet med tidskriften är att sälja till den stora massan vilket gör att redaktionen väljer att publicera historiska artiklar som är lättsmälta, begripliga och underhållande. Varje artikel som publiceras måste uppfylla redaktionens fem egna populärhistoriska kriterier; bra bilder, välkänt ämne, innehålla dramatik, vara angeläget i tiden samt vara roande och lärande. Aktuell historia skall genomsyra hela tidskriftens då det är en populärhistorisk tidskrift. Varje nummer skall även innehålla ett ”fokus”, det vill säga en artikelserie om något angeläget fenomen, en berömd person eller en aktuell händelse.³⁴ Exempelvis så låg fokus på Alexander den store i samband med premiären av Hollywoodfilmen *Alexander*.³⁵ I samband med dokusåpan *Riket* hade man ett medeltidsnummer som bland annat innehöll en artikel om inspelningen av *Riket*.³⁶ Och vid USA:s presidentval år 2000 riktades fokus mot politik och forna presidenter i USA:s historia.³⁷ I varje nummer förekommer också artiklar om minst ett historiskt resmål, något militärhistoriskt ämne och läsarfrågor, recensioner av böcker, nyheter, ett korsord och reklamblad. Tidskriftens artikelinnehåll bestäms till stor del av vad läsarna vill läsa. Undersökningar görs regelbundet för att kunna anpassa tidskriften så bra som möjligt till marknaden. Exempelvis ville redaktionen skriva mer om sport men valde att avstå då undersökningar visade att detta inte var populärt bland läsarna. Tidskriften vill framstå som en traditionell historisk tidskrift, dock gärna med oväntade perspektiv.³⁸

Författarna till tidskriftens artiklar varierar. Ibland är det kända forskare, ibland journalister men en stor del skrivs av redaktionen själv. Majoriteten av artiklarna skrivs av män och samma person återkommer ofta i tidskriften. Ofta återkommande författare är till exempel Folke Schimanski, Dick Harrison, Magnus Bergsten (chefsredaktör) och Anna Larsdotter.

Under de senaste åren har dock artiklar skrivna av kvinnor ökat. Detta, menar Anette Rasmusson, grafisk formgivare på *Populär Historia*, beror på att redaktionen har utökats med just kvinnor de senaste åren. Var, varannan dag får redaktionen manus till artiklar från

---

³³ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20

³⁴ Christoffer Nylén, Elna Sivhed, a. a.

³⁵ *Populär Historia* nr: 2004:03

³⁶ *Populär Historia* nr: 2004:11

³⁷ *Populär Historia* nr: 2000:02

³⁸ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20

”okända” författare, det vill säga läsare och historieintresserade. Många av dessa artiklar blir aldrig publicerade.³⁹

På frågan vem de helst skulle vilja ha som artikelförfattare svarade redaktionschefen Magnus Bergsten, att ”det roligaste hade varit om de kunde få vara med och upptäcka någon ny okänd historisk författare. Likt en ny Peter Englund”.⁴⁰

Enligt tidskriftens egna undersökningar är den genomsnittliga läsaren en man i medelåldern. Han bor i staden och har akademisk utbildning, gillar att resa och uppskattar goda viner. Det är för denna målgrupp som tidskriften framför allt skrivs.⁴¹ Tidskriften är medveten om att många skolor prenumererar på tidskriften men har inte tänkt på denna grupp som en speciell målgrupp.⁴²

Populär Historia blev vald till årets tidskrift 2004 med motiveringen: ”En tidskrift som står över alla trender men känns rätt i tiden [---] samt passar väl in i den historiska trend som väckts tack vare kända journalister och författare. En tidskrift som både roar och lär”.⁴³ Enligt redaktionen har tidskriften blivit mer populär efter denna utnämning. Varje nummer faktagranskas av Ulf Zander och Hans Hägerdal, båda disputerade i historia. Deras ansvar är att se till att den historia som presenteras håller för källkritisk granskning.⁴⁴

3.2 Populär Historia – innehållsstatistik

För att kunna klargöra vilken historiesyn tidskriften förmedlar kommer jag här att presentera statistik över tidskriftens artiklar och ämnesval. Samtliga nummer från år 2000 och fram till och med år 2004 är inkluderade i denna undersökning. Detta ger ett urval av 49 lösnummer och sammanlagt 266 artiklar. I undersökningen har inte bokrecensioner, frågor från läsare, korsord och dylikt tagits upp. Endast regelrätta artiklar ingår i undersökningen. En del artiklar handlar om mer än ett ämne, exempelvis handlar en artikel vid namn ”Hollywood” om såväl

---

³⁹ Intervju med Anette Rasmusson, 2005-04-19

⁴⁰ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20

⁴¹ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20

⁴² Intervju med Anette Rasmusson, 2005-04-19

⁴³ <http://tidskrift.nu/tidskrift.php?Id=48> 2004-12-17

⁴⁴ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-20

drömfabriken Hollywood som USA:s arbetarrörelse.⁴⁵ I dessa fall har jag valt att endast kategorisera artikeln en gång och då i det ämnesområden den berör i störst utsträckning.

Vid genomgången av innehållet i *Populär Historia* märktes att tidskriften hade många artiklar och artikelsier – så kallade fokus – som behandlade kända personer, det vill säga personhistoria. Sammanlagt 28 procent av alla artiklar var en form av porträttartiklar där en känd person presenterades. Bland de som porträtteras finns bland annat Gustav III, Napoleon, Vasasönerna, bröderna Wright och Elisabeth I av England. De kända porträtten var till störst del av kända svenska eller europeiska män och oftast var dessa män kungar eller andra makthavare. Ett fåtal artiklar om naturvetare presenteras också. Hela 24 procent av tidskriftens artiklar ägnades åt kända manspersoner. Kända kvinnor porträtteras ibland, men betydligt färre artiklar viks åt dem. Knappt 4 procent av alla undersökta artiklar speglar kända kvinnor eller kvinnohistoria i allmänhet.

Ett annat ämne som förekom ofta var militärhistoria. 12,5 procent av alla artiklar som presenteras behandlar militärhistoria. Andra världskriget är ett vanligt tema, precis som soldaternas tillvaro under krig och krigsstrategier. I oktobernumret 2003 förekommer dock en krigsartikel som behandlar lössens betydelse för Napoleons armé. Denna artikel skiljer sig från de flesta andra krigsartiklar då den behandlar krig ur en annan synvinkel. I slutet av 2004 startades en följetong av artiklar om andra världskriget.⁴⁶ Följetongen behandlade i varje nummer av tidskriften ett av krigsåren; från 1939 till 1945. Militärhistoria var enligt *Populär Historias* egna undersökningar ett mycket uppskattat område och efterfrågan på den sortens historia är stort.

Ett annat återkommande artikelämne var reportage om städer eller platser med spännande historia. Exempelvis så skriver januarinumret 2002 om Förbjudna Staden i Beijing och presenterar en spännande historia om den kinesiska huvudstaden. I decembernumret 2004 presenteras en reseskildring från Betlehem där födelsekyrkan besöks och valda delar av stadens historia och dagsläge presenteras. Stadsartiklarna är klassiska resmålsskildringar med lite historia insprängt. Det är små djupdyk i en stads historia som inte binds ihop med stadens omgivning och nation, utan fokuserar på själva staden som resmål. Städer och historiska

---

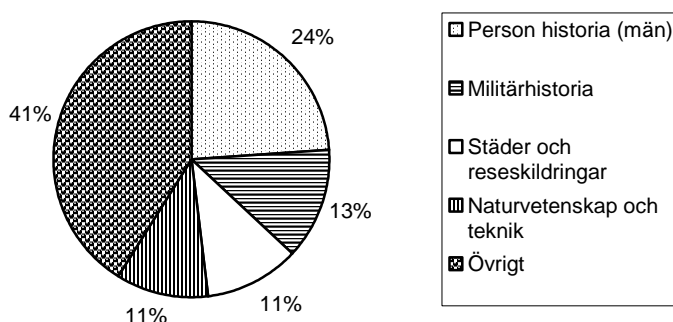
⁴⁵ *Populär Historia* nr: 2004:02

⁴⁶ *Populär Historia* nr: 2004:12

platser ges 11 procent av alla artiklar i tidskriften och är ett återkommande tema i varje nummer.

Förutom personhistoria, militärhistoria och städer tas naturvetenskap och teknik upp relativt ofta. Denna kategori representerar 11 procent av alla artiklar i *Populär Historia*. Naturvetenskap/teknik berättar ofta om en uppfinning såsom flygplanet eller tv-apparaten eller ett naturvetenskapligt ämne som exempelvis sjukdomar.

Populär Historia - artikelstatistik i procent

Figur 3.2.1

Källa: Populär Historia år 2000 till år 2004

Dessa fyra ämnesområden; personhistoria, militärhistoria, städer och naturvetenskap/teknik är de mest återkommande ämnesområdena i tidskriften *Populär Historia*. Sammanlagt utgör dessa 59 procent av alla artikelämnena. De övriga 41 procent viks åt varierade ämnesområdens historia som djur, sport, språk, expeditioner och handel. Dessa ämnen publiceras mellan en till fyra gånger under de undersökta åren och skrivs i samma stil som övriga artiklar. (Statistiken i sin helhet; se bilaga två.)

Samtliga artiklar är skrivna på ett roande och lättläst sätt. Ämnet presenteras och beskrivs på en, två eller några fler sidor. Många artiklar är kopplade till aktuell historia så som populärhistoria gör. Exempelvis publicerades en artikel om bröderna Wright i samband med att det var 100 år sedan den första flygningen ägde rum.⁴⁷ Fokus i marsnumret 2001 behandlade kasinoverksamhet vilket sammanföll med öppnandet av Sveriges första kasino. Artiklarna illustreras av bilder, kända målningar eller fotografier. Liksom övrig

⁴⁷ *Populär Historia* nr: 2003:07

populärhistoria fokuserar man mycket på nöjeshistoria som personhistoria, militärhistoria och reseskildringar. Även i ledaren kan man läsa om nöjeshistoria, resmål och övrig aktuell historia. Precis som man definierar populärhistoria kan man även definiera tidskriften; lättsmält nöjeshistoria som presenterar historia med samtidsrelevans på ett begripligt sätt, läsning anpassad efter läsarkretsen.⁴⁸

3.3 Enkätundersökning

Enligt styrdokumentet för Historia A i gymnasiet skall historieundervisningen ta hänsyn till eleverna och ge tillfälle till att undervisa historia utifrån elevernas intresse. ”Historia A [---] ger tillfälle till särskilda nedslag och fördjupningar utifrån elevernas behov och intresse”.⁴⁹ Detta anser jag vara betydelsefullt då en förutsättning för att eleverna skall kunna utveckla goda ämneskunskaper och färdigheter är att man anknyter undervisningen till deras intresse. Eleverna kände på så sätt en relevans med lektionen, vilket är viktigt vid inläring.⁵⁰ Därför delade jag ut en enkät till två gymnasieklasser som läser historia A. Både klasserna är komvuxklasser, varav en är en distansklass, och går på en skola i centrala Skåne.

Enkäten bestod av att eleverna fick lista de ämnen de skulle vilja läsa mer om i historiekursen (bilaga tre). Ämnena skulle listas oberoende om de hade behandlats i kursen eller ej eftersom syftet var att se vad eleverna var intresserade av. Orsaken till detta var att komma så nära som möjligt till vad styrdokumentet förespråkar i historieundervisningen.

Enkäten besvarades av 43 elever och utformades på så sätt att eleverna fick välja fem ämnesområden de skulle vilja läsa om på historiekursen. Svarsfrekvensen var maximal då alla lämnade tillbaka en ifylld enkät. Då alla lämnade in en ifylld enkät är jag naturligtvis nöjd med resultatet jag fick tillbaka.⁵¹

Sammanlagt fick jag in 139 förslag på ämnesområden och många av dessa förslag rörde samma ämne. Det mest populära ämnesområdet enligt eleverna var 1900-talshistoria. Av 43 elever nämndes 1900-talshistoria 32 gånger på deras ”topp fem –lista”. Nästan lika många röster, 29 stycken, fick ämnesområdet andra världskriget. Ett snäpp under hamnade ett

---

⁴⁸ Intervju med Anette Rasmusson, 2005-04-19

⁴⁹ www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8 2005-02-25

⁵⁰ Ference Marton, Shirley Booth, *Om lärande*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s. 181-186

⁵¹ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken*, Lund: Studentlitteratur, 1998, s. 12-55

ämnedområde jag har valt att kategorisera som främmande kulturers historia, exempelvis indianernas historia, Kinas historia och Egyptens historia. Dessa fick sammanlagt 16 röster. Kvinnohistoria var också ett populärt ämne. Kvinnohistoria nämndes tio gånger och krig sju gånger. Övriga 54 röster hamnade på väldigt olika ämnen till exempel vikingar (tre röster), romarriket (två röster), modehistoria (en röst), läkemedelshistoria (en röst). Se bilaga fyra. Sammanfattningsvis kan man säga att eleverna ville läsa mer modern historia och mer om andra världskriget. Det fanns även önskemål om främmande kulturers historia och kvinnohistoria. Det efterfrågades alltså aktuell historia och militärhistoria, det vill säga historia som kan klassas som nöjeshistoria.

De ämnen som eleverna fann intressanta i undervisningen motsvarar de ämnen som tidskriften *Populär Historia* publicerar vilket är förståelig. Dessa ämnen tillhör nämligen den "historia utanför skolan" som eleverna kommer i kontakt med på sin fritid. Historia som behandlar aktuella händelser, välkända händelser som anses ha högt bruksvärde för eleverna. Det man ser som relevant att lära sig är då också mer intressant att läsa om. Denna historia har högt bruksvärde för eleverna. Därför är det troligt att modern historia anses vara intressant för eleverna att läsa om.⁵²

En stor del av de historiska filmer som går på biografen behandlar krig och framför allt andra världskriget. Det är förståeligt att eleverna då vill lära sig mer om andra världskriget. Filmer som visas på bio, tv-serier och böcker har dessutom något gemensamt. De skall underhålla och vara gripande annars ser respektive läser ingen dem. Detta präglar också elevernas bild av den historiska händelsen, den blir spännande. Andra världskriget upplevs då av elever som spännande och intressant.⁵³

Efterfrågan på kvinnohistoria kan förklaras med den feministiska vågen som sköljt över vårt samhälle på 1900-talet. Samtidigt är historia ett mansdominerat ämne och det förflutna beskrivs ofta utifrån männens perspektiv. Kanske är det därför som en efterfrågan på kvinnohistoria fanns med i min enkätundersökning.⁵⁴ Efterfrågan på historia om främmande

---

⁵² Knut Kjeldstadli, a. a. s. 65-75

⁵³ Intervju med Peter Berg, 2005-03-20

⁵⁴ Lars Gustaf Andersson, Magnus Persson, Jan Thavenius, *Skolan och de kulturella förändringarna*, Lund: Studentlitteratur 1999, s. 23-38

kulturer kan förklaras på liknande sätt då vårt samhälle har utvecklats till ett multikulturellt samhälle under 1900 – talets senare del.

4. Diskussion

4.1 Historiesyn i tidskriften *Populär Historia*

Min första fråga rörde vilken historia tidskriften *Populär Historia* förmedlar. Den historiesyn som ges i tidskriften utgör den bild av historia som tidskriften förespråkar. Likaså vad som skapar historia och vad som driver historia framåt. Enligt statistiken är nästan en fjärdedel av all historia manshistoria om svenska eller europeiska makthavare. Antingen är det frågan om kungar eller kejsare eller om andra män med en tydlig maktposition. Tidskriften domineras alltså av västerländska män med makt. Kvinnor får betydligt mindre plats. Till denna manshistoria kommer militärhistoria som också kan sägas ha en ganska manlig framtoning av historia då artiklarna mest fokuserar på soldater.

De två övriga dominerande ämnena; naturvetenskap/teknik och reseskildringar kan sammanfattas som beskrivande djupdykningar, dock utan sammankoppling med historien omkring ämnet. Dessa artiklar är utplockade delar av historien, som presenteras utan att bindas ihop eller analyseras i ett större sammanhang. Tidskriften väljer att skriva roliga och lättsmälta historiska artiklar. Ofta genomsyras artiklarna, oavsett ämne, av aktuell historia. De ovan presenterade fyra ämnena utgör tillsammans 62 procent av tidskriften. Man kan därför dra slutsatsen att tidskriftens ämnesutbud är ganska begränsat. De övriga 38 procenten utgör ett varierat utbud av ämnen men kan inte mäta sig i jämförelse med de fyra dominerande ämnena som tar mest plats både i artikelantal och i sidantal. Artiklarna är skrivna på ett lättbegripligt sätt, så att man skall kunna läsa dem för nöjes skull utan förkunskaper. Det finns exempelvis få artiklar som problematiserar historia eller beskriver historia på ett negativt sätt. Sällan finner man artiklar som visar historia ur olika historiska perspektiv eller sätter historien i ett större sammanhang.

Det är en idealistisk historiesyn som tidskriften förmedlar, en historiesyn som menar att det är enskilda personer och deras idéer och inte de stora massorna som är drivkraften i historien. De enskilda personerna är i denna historiesyn är sällan kvinnor utan mest män.⁵⁵

Det är sammanfattningsvis ett lättsmält artikelutbud där artiklarna är skrivna av män, för män och om män, krig eller resor. Historiesynen är idealistisk och ganska enkelspårig. Ledaren skrivs bara av män och faktagranskningen görs av män. Det är en subjektiv och tendensiös historia som förmedlas. Det är populärhistoria helt enkelt.

4.2 Är tidskriften i samklang med kursplanen?

Tidskriften är i sig inte skriven och publicerad för skolan i första hand men ändå använder majoriteten av alla skånska gymnasieskolor tidskriften. Om man jämför den historieförmedling *Populär Historia* förmedlar med styrdokumentet kan man se att det finns både likheter och skillnader. De främsta skillnaderna jag upptäckte mellan tidskriften och läroplanerna var följande: ämnesval, historiemedvetande, historiesyn, kritiskt tänkande, nutidsförståelse och definitionen av historia.

4.2.1 Ämnesval

Kursplanen för historia förespråkar ett varierat utbud av ämnets stoff, det vill säga många olika sorters historia. Det står även att historia skall presenteras ur olika perspektiv för att gynna analyser och problematisering mellan dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen visar att det finns ganska få sorters historia som publiceras i tidskriften *Populär Historia*. Dessa får dessutom ganska stor plats i både sid- och artikelantal. Detta är inte ett varierat utbud med många olika sorters historia. Även om artiklar presenteras ur olika synvinklar rör det sig fortfarande om snarlika perspektiv. Exempelvis behandlas krigsartiklarna oftast utifrån soldatens synvinkel eller utifrån ett krigsteknik/strategi perspektiv. Personer presenteras i porträttform och städer/platser presenteras som resmål. Detta likartade ämnesutbud gör det svårt att uppfatta historia på mer än ett sätt. Att problematisera och analysera historien blir svårt då det inte ges några andra alternativ till den historia som presenteras i tidskriften. Inte heller är mansdominerad historierepresentation i samförstånd med de demokratiska värden som framhålls i kursplanen. I *Lpf 94* står det att

---

⁵⁵ www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/1191 2005-03-12

undervisning skall förmedla ”människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män”.⁵⁶ Detta är något som inte förmedlas i tidskriften.

4.2.2 Historiemedvetande

Kursplanerna förespråkar en förståelse för, och utveckling av, historiemedvetande i undervisningen. För att kunna utveckla detta behövs historia som hänger ihop, som förklarar händelser i ett sammanhang precis som kursplanen förespråkar. ”Utbildningen i ämnet historia syftar till att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen.”⁵⁷ Den historia som tidskriftens artiklar förmedlar är tagna lite ur sitt sammanhang. Ett ämne redogörs för på några sidor och lämnas sedan därhän. Man får inte ämnet i sin helhet utan bara en liten bit presenteras. Detta är inte positivt för utvecklandet av historiemedvetande då man behöver mer än en liten historisk bit för att kunna se ett samband mellan dåtid, nutid och framtid.⁵⁸

4.2.3 Historiesyn

Enligt styrdokumentet bidrar en rad olika faktorer till historisk utveckling. Som lärare skall man inte förespråka en särskild historiesyn utan vara öppen och ta till sig av många olika syner. Historiska utvecklingslinjer har dessutom inte bara en sida utan kan förklaras utifrån flera olika perspektiv och tolkningar.

I *Populär Historia* presenteras få artiklar som förklarar historisk utveckling. Men de som förekommer följer samma mönster som de dominerande ämnesområdena. Det är en idealistisk historiesyn och historieutveckling som ges. En ganska begränsad förklaring som framhäver männens handlingar (manliga uppfinnare, manliga makthavare och soldater i krig) som de få avgörande för historien utveckling framåt. Tidskriften presenterar få artiklar där aktuell historia förklaras med andra faktorer.

4.2.4 Kritiskt tänkande

En annan skillnad mellan kursplanen och tidskriften gäller utvecklandet av källkritiken och det kritiska tänkandet. I tidskriften ges inte mycket rum för kritiskt tänkande då artiklarna endast presenteras ur en synvinkel. ”Samma historia” presenteras inte ur flera perspektiv i en

---

⁵⁶ Utbildningsdepartementet, *Lpf 94*, 1994, s. 5

⁵⁷ <http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infotyp=8> 2005-02-25

⁵⁸ Peter Aronsson, a. a. , s. 67-71

och samma artikel. Som läsare får man inte någon chans att reflektera över fakta då inga andra alternativ ges, vilket hade underlättat det kritiska tänkandet. Det anges inte heller om artikeln bygger på en första- eller andrahandskälla. Artiklarna bidra inte direkt till utvecklandet av källkritik eller kritiskt tänkande.⁵⁹

4.2.5 Nutidsförståelse

Den historia som presenteras i tidskriften är till största del oproblematiserande, beskrivs från endast en sida, tagen ur sitt sammanhang, tendensiös och saknar kausalitet. Allt detta bidrar till en dåligt koppling till nutidsförståelse. Att artiklarna är oproblematiserande innebär att de blir svåra att analysera, svårt att få grepp om historia. De är samtidigt tagna ur sitt sammanhang, en kort bit historia utplockad och presenterad. Detta gör det svårt att sätta in historia i både det långa och det korta perspektivet och då skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen. Nutidsförståelse är en viktig del i kursplanen då historiska förhållanden bidragit till att forma vår nutid.

4.2.6 Definitionen av historia

Den kanske största avvikelserna mellan kursplanen och tidskriften ligger i sätten att definiera historia. *Populär Historias* redaktion definierar historia som saker som har hänt och berättelser om det.⁶⁰ Historia definieras i skolan som *läran* om det förflutna; skildringar och analyser av det förflutna. Detta är en stor skillnad som kan förklara varför *Populär Historia* skiljer sig så mycket jämfört med kursplanen. Läran om det förflutna är till för att förklara, bidra och förmedla något. Det har ett klart budskap att förmedla saker. Att presentera beskrivande artiklar om saker som har hänt har inte samma budskap.⁶¹

4.3 Betydelsen av att använda tidskriften i klassrummet

Det finns stora skillnader mellan kursplanen och tidskriften och även om *Populär Historia* inte alltid är förenlig med kursplanen finns det dock undervisningstillfällen då tidskriften är bra att använda sig av. Dock bör man vara medveten om vad tidskriften förmedlar. Men är man medveten om detta kan man använda den på ett sätt som inte går emot kursplanen.

---

⁵⁹ Torsten Thurén, *Källkritik*, Stockholm: Liber, 1997, s. 63-113

⁶⁰ Intervju med Magnus Bergsten, 2004-12-21

⁶¹ Magnus Hermansson Adler, a. a. s. 9-11, 14-19

Tidskriften representerar en historieskrivning som inte ligger i linje med kursplanen. Samtidigt förmedlar den dock hur historieskrivningen har sett ut de senaste hundra åren. Det är exempelvis inte förrän de senaste 30 åren som kvinnohistoria har funnits med i historieskrivningen. Även idag förmedlar olika medier i samhället en historiesyn som främst liknar den idealistiska historiesynen.⁶² Att visa detta för eleverna anser jag vara en viktig punkt för att förstå dagens samhälle och för att förstå det förflutna.

Enligt kursplanen skall undervisningen i historia delvis utgå från elevernas intresse. På denna punkt stämmer kursplanen överens med tidskriften *Populär Historia*. Det eleverna helst vill läsa om, enligt min undersökning, är också det som tidskriften mest skriver om. Att då använda artiklar från tidskriften kan vara bra, om man kompletterar med övriga läromedel. Exempelvis kan man dela ut en artikel från tidskriften som smakprov innan man går in på ett nytt ämne. Då får eleverna intresse för ämnesområdet innan man sätter igång. Eller så kan man dela ut artiklar till eleverna om man får tio minuter över på lektionen och inte har planerat något. Det är lättare att få eleverna att lära sig om de tycker det är intressant, varför inte då ge dem en intressant artikel i läxa och få dem att få upp intresset för historia.

Att tidskriften innehåller lättillgänglig information är både positivt och negativt. Det negativa är att informationen inte kan problematiseras och analyseras så som historieämnet enligt kursplanen skall göra. Det positiva är det samma, det vill säga det ger information utan att problematisera och analysera. Historieämnet skall innehålla variation vilket ger en förutsättning att även lättillgänglig information skall finnas med i undervisningen. Historieämnet skall också vara allmänbildande vilket tidskriftens historia ger då den innehåller mycket aktuell historia.

5. Sammanfattning

Historiesynen i tidskriften *Populär Historia* är mansdominerad, med mycket personhistoria, militärhistoria, naturvetenskap/teknik, stads och reseskildringar. Artiklar om och för kvinnor förekommer sällan då tidskriften främst riktar sig till män. Det är en idealistisk historiesyn som förmedlas då historia förklaras utifrån enskilda personer och dess handlingar. Historian i

---

⁶² Knut Kjeldstadli, a. a. s. 56-72

tidskriften är även oproblematiskt och utan koppling till historien omkring det specifika ämnet. Dessutom skall den historia som presenteras vara rolig, nöjsam och underhållande. Det är en lättförpackad historia utan kausalitet som publiceras i ett kommersiellt syfte. Det är historia för förströelse.

Denna historiesyn är inte helt förenlig med kursplanen i historia för gymnasiet. Inte heller förespråkar den ett källkritiskt tänkande eller visar på ett sammanhang för varken samhället eller dess individer. Den historia som presenteras är enkelspårig och visar inte olika sorters historia eller ur olika perspektiv. Historia varken problematiseras eller ges möjlighet att analyseras. Nutidskopplingen är svår, även om aktuell historia förekommer. Det ges heller ingen insikt i de centrala begreppen inom historia. Historisk utveckling förklaras enkelspårigt av de få ämnesområden vilka inte är i linje med kursplanen.

Många av dessa olikheter kan tänkas höra ihop med de olika synerna på vad historia är. Enligt kursplanen är historia läran om det förflutna medan tidskriftens redaktion definierar historia som berättelser om det förflutna. Då dessa synsätt skiljer sig markant åt förmedlar de också två olika budskap. Samtidigt har tidskriften aldrig utgett sig för att vara något annat än en underhållande tidskrift och har inte för avsikt att användas i den svenska skolan.

Det finns dock positiva sidor med tidskriften. *Populär Historia* ett bra exempel på hur historieskrivningen tidigare har sett ut i Sverige. Tidskriften innehåller också artiklar som eleverna vill läsa, vilket kursplanen förespråkar. Denna aspekt är viktig. Om eleverna får läsa mer om de som det är intresserade av kommer lektionen att bli roligare och eleverna lär sig lättare. De ämnen som presenteras anses också ha högt bruksvärde för eleverna vilket bidrar positivt till dess inläring. Att läsa om saker som eleverna tycker om utesluter inte att man måste göra avkall på de centrala begreppen och övriga begrepp som kursplanen förespråkar. Att tidskriften innehåller lättillgänglig information är inte bara negativt då man behöver variation i undervisningen. Det kan vara bra att ha en lättillgänglig artikel som aptitretare för eleverna innan man presenterar ett nytt ämne. Dessutom kan *Populär Historia* vara bra att ta till när man får tio minuter över i slutet på en lektion.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns både nackdelar och fördelar att använda sig av tidskriften *Populär Historia* i undervisningen. Om man är medveten om vad kursplanen förespråkar samtidigt som man är medveten om vad tidskriften innehåller ser jag inte att det är

ett problem att delvis använda sig av *Populär Historias* artiklar. Dock skall man använda materialet med måtta och inte bygga hela undervisningen på dem. Om man väljer att använda sig av tidskriften i historieundervisningen får man vara medveten om att den behöver kompletteras med annat material.

Litteraturförteckning

Primärmaterial

Kursplan för historia A för gymnasiet, Skolverket, 2005

1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, Utbildningsdepartementet, 1994

Populär Historia, samtliga nummer från 2000 – 2004, Historisk Media, Lund

Litteratur

Andersson, Lars Gustav, Persson, Magnus, Thavenius, Jan, *Skolan och de kulturella förändringarna*, Lund: Studentlitteratur AB, 1999, ISBN 9144007930

Aronsson, Peter, *Historiebruk – att använda det förflutna*, Lund: Studentlitteratur AB, ISBN 9144036795

Bjurwill, Christer, *A, B, C och D: Vägledning för studenter som skriver Akademiska uppsatser*, Lund: Studentlitteratur AB, ISBN 9144015747

Denk, Thomas, *Komparativ metod: förståelse genom jämförelse*, Lund: Studentlitteratur AB, 2002, ISBN 9144015097

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, Lund: Studentlitteratur AB, 1998, ISBN 9144012802

Florén, Anders, Ågren, Henrik, *Historiska undersökningar*, Lund: Studentlitteratur AB, 1998, ISBN 9144002815

Hermansson-Adler, Magnus, *Historieundervisningens byggstenar*, Malmö: Liber AB, 2004, ISBN 9147052619

Karlegård, Christer, *Undervisa i svensk historia*, Lund: Studentlitteratur AB, 1991, ISBN 9144318219

Karlegård, Christer, Karlsson, Klas-Göran, *Historiedidaktik*, Lund: Studentlitteratur AB, 1997, ISBN 9144001894

Kjeldstadli, Knut, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, Lund: Studentlitteratur AB, 1998, ISBN 9144005059

Larsson, Hans-Albin, *Historiedidaktiska utmaningar*, Jönköping: Jönköping University Press, 2000, ISBN 9197312010

Marton, Ference, Booth, Shirley, *Om lärande*, Lund: Studentlitteratur AB, 2000, ISBN 9144010273

Svenska språknämnden, *Svenska skrivregler*, Stockholm: Liber AB, 2002, ISBN 4704974X

Thurén, Torsten, *Källkritik*, Stockholm: Liber AB, 2001, ISBN 789121168202

Internetadresser

http://www.lhs.se/aktuellt/oppna_forelasningar/Historiemedvetande.pdf 2004-12-28
<http://www.hum.vxu.se/publ/humanetten/nummer7/art0005.html> 2005-04-07
<http://www.skolverket.se/sb/d/155/a/1039> 2005-02-24
<http://www3.skolverket.se/ki03/info.aspx?sprak=SV&id=HI&skolform=21&ar=0405&infoty p=8> 2005-02-25
<http://www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/1191> 2005-03-12
<http://tidskrift.nu/tidskrift.php?Id=48> 2004-12-17
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Popul%E4rhistoria> 2005-02-20

Otryckt material

Berg, Peter, intervju, Lund, 2004-12-21

Bergsten, Magnus, intervju, Lund, 2004-12-21

Nylén, Christoffer, Sivhed, Elna Rebecka, B – uppsats: *Populärhistoria i undervisningen*, 2004

Rasmusson, Anette, intervju, Lund, 2005-04-19

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet historia syftar till att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen. Syftet är även att fördjupa förståelsen av skeenden och företeelser över tiden och i rummet, vare sig det gäller vardagsliv eller storpolitik. De historiska studierna skall också visa och klarlägga olika krafter som påverkar samhällen och människor.

Ämnet syftar till att stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Det ger perspektiv på den egna personen. Därmed stärks även den egna identiteten och insikten om det egna kulturarvet liksom om andras, inte minst nationella minoriteters, ursprung och kulturarv.

Ämnet syftar även till att skapa historisk medvetenhet och bildning. Härigenom tillägnar sig eleven en förståelse som befrämjar samarbete över både sociala, etniska och geografiska gränser, vilket gynnar handlingsberedskap inför framtiden. Historia ger möjlighet till att stärka grundläggande värden som hänsyn, solidaritet och tolerans, vilket i sin tur bidrar till att stärka medborgarrollen och grunden för demokratin. Historiska insikter om andra folk, länder och kulturer skapar förutsättningar för internationellt samarbete samt ökad förståelse i en multietnisk, konfliktfylld värld.

Syftet är också att utveckla ett kritiskt tänkande och ett analytiskt betraktelsesätt som redskap för att förstå och förklara samhället och människors levnadsmönster. Detta gynnar förmågan att stå kritisk såväl inför historiska källor som inför texter och andra medier i vår tid.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i historia sträva efter att eleven utvecklar kunskaper om historiska strukturer, utvecklingslinjer och förändringsprocesser som ger sammanhang och bakgrund för individ och samhälle, tillägnar sig insikter om kulturarvet och dess skiftande innehåll för olika människor och olika nationella minoriteter, på basis av det historiska arvet utvecklar en trygg och demokratisk identitet, fördjupar sitt historiemedvetande och utvecklar sin förmåga att anlägga historiska perspektiv i studierna inom andra ämnen, fördjupar sina historiska kunskaper för att underlätta förståelsen av nutiden, underbygga ställningstaganden och skapa handlingsberedskap inför framtiden, utvecklar förståelse av historiska företeasers och skeendens bakgrund och samband, vare sig det gäller storpolitik eller vardagsliv, utvecklar en förmåga att bedöma tillförlitlighet och värde hos olika texter, bilder, medier och andra källor, utvecklar förmågan att självständigt resonera och föra ett samtal utifrån ett historiskt perspektiv.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Historia rymmer olika slags historia såsom politisk historia, idéhistoria, kulturhistoria, miljöhistoria, mentalitetshistoria, socialhistoria och ekonomisk historia. Det betyder att historia kan studeras utifrån olika perspektiv. Historiesynen bestämmer också det historiska perspektivet och ger t.ex. idealistiska, historiematerialistiska framställningar eller genushistoria eller de långa linjernas historia. Historia kan också skrivas, eller på andra sätt förmedlas till vår tid, utifrån överhetens eller folkets perspektiv.

Ämnet möjliggör inlevelse i gångna tider varigenom ett historiskt sinne kan utvecklas, dvs. förmågan att bedöma gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor. Detta ger samtidigt perspektiv på dagens samhälle. Historia kan vara en brygga mellan olika

2/2

studieinriktningar och ämnen och kan därigenom skapa synteser och djupare insikter.

Temastudier och fördjupningar kan ge samma resultat.

Historia är ett ämne med stor bredd både till sitt innehåll och sin karaktär. Källkritiken är ämnets grund och ger särskilda möjligheter att befrämja en problematiserande och kritisk hållning inför texter, bilder och andra medier också i vår egen tid. Ämnet historia lämpar sig särskilt för var och en att med olika slags presentationsteknik levandegöra och fördjupa förståelsen för människor och samhällen i vår tid och i gångna tider.

Varje skeende och ögonblick nu eller i förgångnen tid kan ses mot en historisk bakgrund. Varje person levande eller död kan ses som en historisk person och placeras i ett historiskt sammanhang. Detta ger ett oändligt stort stoff. Stoffets omfång kräver alltid och är alltid föremål för ett urval. Kopplingen mellan det förgångna, nuet och framtiden gynnar analys och problematisering. Detta bidrar till handlingsberedskap vare sig det är tal om emancipation, migration eller interkulturell förståelse. Samma gäller kulturarvets bevarande i ett dynamiskt och multietniskt samhälle präglad av förändringar och kontinuitet i internationaliseringens tecken. Historiska studier ökar förmågan att formulera synteser, göra sammanfattningar och skapa överblick.

Centrala begrepp inom olika slags historia ger ämnet struktur och insikt i ämnets kärna.

Krafter som styr den historiska utvecklingen kan friläggas och beskrivas i dagens samhälle.

Historia A bygger på grundskolans kurs och ger sammanhang och bakgrund för hela historien från forntiden till vår tid samtidigt som den ger tillfälle till särskilda nedslag och fördjupningar utifrån elevernas behov och intressen. Centrala och för bildningen oundgängliga skeenden, företeelser och personer skall ingå. Kursen skall anpassas till den studieinriktning som eleven valt. *Historia A* är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet, estetiska programmet och naturvetenskapsprogrammet.

Artikelstatistik

Bilaga 2

ämne, antal artiklar och sidantal

Ämne	antal artiklar	sidor
Kända män	63	264
Militärhistoria	34	183
Städer	30	188
Naturvetenskap/ Teknik	27	126
Äldre civilisationer	22	118
Kända kvinnor	10	35
Svampar/socker/ tobak/ råvaror	8	39
Sport	7	34
Religion m.m.	7	25
Konst/mode	6	53
Jordbruk m.m.	6	25
Historia ”i sig”	6	37
Adeln	5	11
Prylar	5	28
Djur	4	16
Genusforskning	4	17
Språk	3	11
Handel	3	10
Äktenskap	3	12
Barnhus	2	10
TV/ möbler	2	11
Politik	2	13
Film historia	2	1
Semester	2	9
Folktro	1	6
Expedition	1	10
Göta kanal	1	10
	266 artiklar	1302

Enkätundersökning

Enligt kursplanen i historia skall delar av undervisningen anpassas till elevernas intresse.

Jag ber er vänligen lista fem ämnesområden inom historia som ligger i ert intresse att läsa mer om. Har ni redan behandlat ämnesområdet; skriv ner det ändå. Undersökningen är oberoende av vad ni har och inte har läst.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Tack för hjälpen!

Enkät svar

1900-talshistoria	32
Andra världskriget	29
Främmande kulturers historia	16
Kvinnohistoria	10
Krig -ospecificerat	7
Första världskriget	4
Föremålshistoria	3
Kungar	3
Vikingar	3
Napoleon	3
Musikhistoria	3
Sporthistoria	3
Förintelsen	2
Teknikhistoria	2
Romariket	2
Gustav Vasa	2
Serieteckningars historia	1
Korståg	1
Modehistoria	1
Sverige kristnas	1
Läkemedelshistoria	1
Karl XII	1
1700-talet	1
Konsthistoria	1
Nostradamus	1
Medeltiden	1
Renässansen	1
Forntiden	1
Italiens historia	1
Religionshistoria	1

Christoffer Columbus	1
Folketro	1
Svensk neutralitetspolitik	1
Kokkonstens historia	1